

Byla C-281/22**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2022 m. balandžio 25 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Oberlandesgericht Wien (Austrija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. balandžio 8 d.

Kaltinamieji ir apeliantai:

G. K.

B. O. D. GmbH

S. L.

Pagrindinės bylos dalykas

Skundai dėl teismo nutarčių, kuriomis buvo patvirtinti Austrijos Europos deleguotojo prokuroro nutarimai atlikti kratas apeliančių gyvenamosiose ir komercinėse patalpose ir daiktų poėmius

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktų, visų pirma 2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje, 31 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos ir 32 straipsnio, aiškinimas; SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar Sąjungos teisės aktai, visų pirma 2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje, 31 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą ir

32 straipsnis, turi būti aiškinami taip, kad tuo atveju, jeigu atliekant tarpvalstybinius tyrimus reikia teismo leidimo taikyti priemonę padedančio Europos deleguotojo prokuroro valstybėje narėje, turi būti patikrinti visi materialinės teisės aspektai, kaip antai baudžiamumas, įtarimas, būtinybė ir proporcingumas?

2. Ar atliekant patikrinimą reikia atsižvelgti į tai, ar priemonės teisėtumą jau patikrino teismas bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybėje narėje, vadovaudamasis šios valstybės narės teise?

3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai arba jeigu į antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai: kokio masto patikrinimas turi būti atliekamas padedančio Europos deleguotojo prokuroro valstybėje narėje?

Nurodomi Sąjungos teisės aktai

2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje (toliau – Reglamentas 2017/1939); konkrečiai 30, 31, 32, 42 straipsniai ir 72 bei 73 konstatuojamosios dalys

Nurodomi nacionalinės teisės aktai

Bundesgesetz zur Durchführung der Europäischen Staatsanwaltschaft (Europäische Staatsanwaltschafts-Durchführungsgesetz, Federalinis Europos prokuratūros įgyvendinimo įstatymas, toliau – EUSTA-DG); konkrečiai 11 straipsnio 2 dalis

(Austrijos) *Strafprozessordnung* (Baudžiamojo proceso kodeksas, toliau – *StPO*); konkrečiai 117, 119, 120 straipsniai

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Europos prokuratūra per bylą tiriančią Europos deleguotąją prokurorą Vokietijos Federacinėje Respublikoje (Miunchene) vykdo ikiteisminį tyrimą, be kita ko, G. K., S. L. ir B. O. D. GmbH atžvilgiu dėl Direktyvos 2017/1371 3 straipsnio 2 dalies a ir c punktų, Vokietijos *Abgabenordnung* (Mokesčių kodeksas) 370 straipsnio 1 dalies 1 punkto, 2 dalies 3 punkto ir 373 straipsnio 1 dalies bei 2 dalies 3 punkto ir Vokietijos *Strafgesetzbuch* (Baudžiamasis kodeksas) 129 straipsnio pažeidimų. Kaltinamieji įtariami tuo, kad, importuodami (JAV kilmės) biodyzeliną į Europos Sąjungą, pateikė neteisingą informaciją, taip apėjo muitų taisykles ir sukėlė iš viso apie 1 295 000 EUR dydžio žalą.
- 2 2021 m. lapkričio 9 d. Austrijos Europos deleguotasis prokuroras, padėdamas šiam tyrimui, pagal Reglamento 2017/1939 31 straipsnį priimto nutarimo I punkte nurodė atlikti kratą kaltinamosios įmonės B. O. D. GmbH ir kaltinamojo G. K.

gyvenamosiose ir komercinėse patalpose adresu M. (*Landesgericht Korneuburg* (Kornoiburgo apygardos teismas)), kaltinamosios įmonės *B. O. D. GmbH* komercinėse patalpose adresu K. (*Landesgericht Krems an der Donau* (Kremso prie Dunojaus apygardos teismas)), kaltinamojo G. K. gyvenamosiose patalpose adresu R. ir kaltinamojo S. L. gyvenamosiose patalpose adresu S. (*Landesgericht Wiener Neustadt* (Vienos Noištato apygardos teismas)) bei kaltinamosios įmonės *B. O. D. GmbH* ir (arba) jos „patronuojančiosios įmonės“ *B. O. D. s.r.o & Co KS* komercinėse patalpose adresu S. (*Landesgericht für Strafsachen Wien* (Vienos baudžiamųjų bylų apygardos teismas)), kreipėsi į atitinkamus nurodytų apygardos teismų jurisdikciją turinčius teisėjus su prašymu patvirtinti šį nutarimą ir nutarimo II punkte nurodė paimti užsakymų ir sutarčių dokumentus, banko sąskaitų dokumentus, susirašinėjimą ir atitinkamą kompiuterinę įrangą, duomenų laikmenas ir pan.

- 3 Atitinkami jurisdikciją turintys teisėjai patvirtino padedančio Europos deleguotojo prokuroro nutarimus, darydami nuorodą į atitinkamų nutarimų I punkte pateiktus motyvus.
- 4 Padedantis Europos deleguotasis prokuroras nurodė atlikti kratas, kurias atliko kompetentinga mokesčių tarnyba.
- 5 Pagal vienodo turinio (skiriasi tik tyrimo vieta ir asmenys) prokuroro nutarimus vykdomas tyrimas dėl toliau nurodyto įtarimo nusikalstama veika:

*„Europos prokuratūra per savo Europos deleguotąjį prokurorą Vokietijoje vykdo ikiteisminį tyrimą Nr. 1.000080/2021 dėl įtarimo tęstiniu stambaus masto mokesčių slėpimu ir dalyvavimu mokesčių slėpimo tikslais suburtame nusikalstamame susivienijime pagal Vokietijos Abgabenordnung 370 straipsnio 1 dalies 1 punktą, 2 dalies 3 punktą, 373 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies 3 punktą ir Vokietijos Strafgesetzbuch 129 straipsnį. Turimais duomenimis, organizuota nusikalstama grupė sukūrė plačią schemą, kurią taikant biodyzelinas, kurį iš naudoto kepimo aliejaus neva gamina vietinė įmonė S. E. D.O.O., buvo iš Bosnijos ir Hercegovinos importuojamas į ES. Šis „naudotas kepimo aliejus“ tariamai prieš tai į Bosniją ir Hercegoviną buvo importuotas iš JAV. Iš tiesų šis biodyzelinas jau buvo pagamintas JAV be jokių tarpinių apdorojimo ar gamybos etapų Bosnijoje ir Hercegovinoje. Daugeliu atvejų (žr. toliau) B. O. Group įmonės su S. E. D.O.O. buvo sudariusios sutartis dėl „Bosnijoje ir Hercegovinoje pagaminto“ biodyzelino pirkimo ir importo, o minėta grupė savo interneto svetainėje reklamavosi plėtojanti komercinę veiklą visoje Europoje, įskaitant naudoto kepimo aliejaus surinkimą ir prekybą juo visoje Europoje bei biodyzelino gamybą ir prekybą juo. Ne mažiau kaip 40 epizodų iš viso apie 1000 tonų šio tariamai Bosnijoje ir Hercegovinoje pagaminto kuro sausumos keliais per Kroatiją ir Austriją taikant tranzito procedūrą (TI) buvo atvežta į Vokietiją ir buvo deklaruota muitinėje Dresdene tam, kad būtų pristatytos vietinei įmonei **B. S. GmbH** (vadovas – R. R. M.) Austrijos įmonės *B. O. D. GmbH* (vadovai – S. L. ir G. K.), su kuria eksportuotojas S. E. D.O.O. turėjo sutartį, vardu. Tolesniuose 62 epizoduose iš viso apie 1500 tonų to paties biodyzelino sausumos*

keliais per Kroatiją buvo atvežta į Austriją ir deklaruota muitinėje Špylfelde (Austrija) tam, būtų pristatytos vietinei įmonei **B. O. D. GmbH** kurios buveinė yra **M. (Austrija)** ir kurios vadovas buvo **S. L. Abiejų prekių tiekimo operacijų atveju pasirinktos „Incoterms“ ir sudarytos sutartys buvo „DA[P] (Delivered at Place / pristatyta į vietą ...)**“, tai reiškia, kad tiekimą į Vokietiją / Austriją turėjo atlikti **S. E.**, o už importo procedūrą, įskaitant deklaravimą muitinėje, buvo atsakinga **B. O. D. GmbH**, todėl šiai įmonei pagal Sąjungos muitinės kodekso 77 straipsnį teko prievolė sumokėti mokesčius, nors ji ir naudojosi specializuotos transporto įmonės paslaugomis (77 straipsnio 3 dalis).

Vis dėlto, kadangi atitinkamoje muitinės deklaracijoje buvo neteisingai nurodyta nelengvatinė prekių kilmė Bosnijoje ir Hercegovinoje ir TARIC kodas, dėl kurio biokuras nebūtų buvęs apmokestintas antidempingo muitais ir kompensaciniais muitais, net jeigu jo tikroji gamybos vieta (JAV) ir būtų buvusi deklaruota teisingai, kompetentinga muitinės įstaiga nurodė sumokėti tik importo pridėtinės vertės mokesčių. Dėl to atsirado ne mažesnė kaip 1 295 151,11 EUR dydžio žala (445 151,11 EUR nesurinktų mokesčių Vokietijoje ir 850 000 EUR Austrijoje). 25 % bendrovės **B. S. GmbH** akcijų valdo Slovakijos bendrovė **B. O. D. s.r.o. & co KS** (vadovas – **S. L.**, Austrijos Respublikos pilietis), kuri taip pat yra patronuojančioji Austrijos bendrovės **B. O. D. GmbH** (vadovas – taip pat **S. L.** bei Austrijos Respublikos pilietis **G. K.**) bendrovė. Bendrovei **B. O. D. s.r.o. & co KS** kartais atstovaudavo **G. K.**, nors oficialias pareigas jis ėjo tik **B. O. D. GmbH**. Pati **B. O. D. GmbH** turėjo sutartį su tariama gamintoja **S. E. D.O.O.** Bosnijoje ir Hercegovinoje, buvo atsakinga už deklaravimą muitinėje Dresdene ir buvo kai kurių Dresdene deklaruotų prekių gavėja, nors pastarosios po to turėjo būti nuvežtos atgal į Austriją tam, kad pasiektų prekių gavėją. Taip pat yra duomenų, rodančių, kad tokie pat susitarimai buvo įgyvendinti ir su kitais gavėjais Vokietijoje; galiausiai šių Austrijoje deklaruotų prekių gavėja buvo **B. O. D. GmbH**.

B. S. GmbH (prekių gavėja dauguma atveju, kai biodyzelinas buvo apmuitintas Dresdene (Vokietija)) vadovas, **R. R. M.**, buvo minėtos įmonės, kuri turėjo gaminti biodyzeliną ir gavo ES subsidijų, steigėjas ir vienintelis savininkas. Galų gale dėl rinkos pokyčių pastaroji tapo finansiškai nestabili, o tai paskatino **M.** dalyvauti schemeje, kurią taikant buvo naudojamos nacionalinės mokesčių teisės aktų skirtumais siekiant gaminti mineralinį dyzeliną ir parduoti Rytų Europoje esantiems gavėjams kaip „tepalus“, tokiu būdu nuslepiant iš viso apie 73 mln. EUR energijos mokesčio ir pridėtinės vertės mokesčio (2018 m. liepos 31 d. Staatsanwaltschaft Frankfurt/Main (Frankfurto prie Maino prokuratūra) kaltinamasis aktas byloje Nr. 7550 Js 216177/15).

2018 m. dėl šių įvykių 25 % dydžio **B. S. GmbH** akcijų paketą nupirko Slovakijos bendrovė **B. O. D. s.r.o. & co KS** (vadovas – **S. L.**). Ši bendrovė yra vienintelė **B. O. D. GmbH** (vadovas – taip pat **S. L.**) savininkė.

JAV piliečiams **B. V.** ir **N. K.** priklauso bendrovė **S. E. D.O.O.**, kuriai savo ruožtu priklauso pagaminto biodyzelino tiekėjai iš JAV (**B. E. S.** ir **W. O. Trade LLC**),

kurie su „naudoto kepimo aliejaus“ priedanga tiekė S. E. D.O.O. biodyzeliną, kuris vėliau buvo reeksportuojamas į ES kaip „Bosnijoje ir Hercegovinoje“ pagamintas biodyzelinas. Pati S. E. D.O.O. yra B. E. S. patronuojamoji bendrovė.

Visos šios gijos veda prie kaltinamojo M., kuris, siekdamas išvengti jo įmonei gresiančių finansinių sunkumų, dalyvavo nelegalioje stambaus masto muitų ir mokesčių sukčiavimo schemoje, kartu su kitais kaltinamaisiais susibūrė į nusikalstamą organizuotą grupę, kurios tikslas buvo ši ES ir jos valstybėms narėms žalą daranti veikla, ir taip į bendrą rinką pateikdavo kurą dirbtinai „sumažinta kaina“.

Austrijos muitinės įstaigos, pasinaudojusios tarpusavio pagalba, gavo iš Bosnijos patvirtinimą, kad kilmės sertifikatas yra „tikras“. Tačiau kadangi ji buvo išdavusi akivaizdžiai nusikalstamuose veiksmuose dalyvaujanti įmonė S. E. D.O.O., šis tyrimo rezultatas nepaneigia likusių įrodymų tyrimo išvadų.

Aprašytos faktinės aplinkybės rodo, kad kaltinamieji fiziniai ir juridiniai asmenys yra įtariami padarę nusikalstamas veikas, patenkančias į Europos prokuratūros jurisdikciją pagal Reglamento 2017/1939 22 straipsnio 1 dalį, siejamą su Direktyvos 2017/1371 3 straipsnio 2 dalies a ir c punktais. Vokietijoje už šias veikas baudžiama pagal Vokietijos Abgabenordnung 370 straipsnio 1 dalies 1 punktą, 2 dalies 3 punktą, 373 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies 3 punktą ir Vokietijos Strafgesetzbuch (toliau – StGB) 129 straipsnį. Austrijoje už jas [baudžiama] pagal FinStrG [Finanzstrafgesetz (Finansų baudžiamasis įstatymas), toliau – FinStrG] 135 straipsnio 2 dalį, 39 straipsnio 1 dalies a punktą ir StGB 278 straipsnį.“

Dėl skirtų priemonių būtinumo ir teisėtumo buvo pateikti šie paaiškinimai:

„Nutarime nurodyti adresai – tai arba kaltinamo susivienijimo komerciniai adresai, ir (arba) kaltinamų fizinių asmenų adresai. Remiantis jų atžvilgiu egzistuojančiu įtarimu padarius nusikalstamą veiką preziumuotina, kad II punkte nurodytų daiktų poėmis būtinas įrodinėjimo sumetimais (StPO 110 straipsnio 1 dalies 1 punktas), nes taip galima patikimai išsiaiškinti, ar sąskaitų faktūrų turinys iš tiesų buvo neteisingas arba suklastotas ir ar pastarosios buvo skirtos apgaulingai nurodyti per žemą prekių vertę siekiant nuslėpti importo mokesčius.

Nurodyti atlikti kratą yra būtina siekiant ištirti nusikalstamas veikas, nes, atsižvelgiant į įtariamųjų G. K., S. L., B. O. D. GmbH atžvilgiu egzistuojantį įtarimą, tik tokiu būdu įmanoma užtikrinti, kad ieškomi dokumentai bus paimti visi, nevilkinant ir nedarant įtakos tyrimo eigai. Atsižvelgiant į gresiančių bausmę, priemonės nėra neproporcingos bylos reikšmei.“

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 6 Teismo nutartys, kuriomis buvo patvirtinti nutarimai atlikti (patalpų) kratą, buvo apskųstos laiku pateiktais ir turinio atžvilgiu identiškais 2021 m. gruodžio 1 d.

B. O. D. GmbH, G. K. ir S. L. skundais, kuriuose – apibendrinant – teigiama, kad įtarimo nusikalstama veika nebuvo arba jis buvo aplaidžiai nepagrįstas, kad poëmio laiko ribos buvo neteisėtai per didelės ir kad buvo pažeista EŽTK 8 straipsnio 1 dalis (pasitikėjimo santykių tarp advokato ir kliento pažeidimas), ir, remiantis teisės pažeidimu, reiškiamas prieštaravimas dėl poëmio skyrimo ir taikymo. Galiausiai reiškiamas ir „protestas“ dėl paimtų dokumentų perdavimo Vokietijos institucijoms, kol nebus priimtas įsiteisėjęs sprendimas dėl skundų ir prieštaravimų.

- 7 Austrijos padedantis Europos deleguotasis prokuroras savo 2022 m. vasario 15 d. pastabose paaiškino, kad skundai negali būti patenkinti, nes – apibendrinant – esminiai skundų punktai yra netinkami, be to, Reglamentu 2017/1939 buvo sukurtas naujas tarpvalstybinių tyrimų teisinis pagrindas, kuris, nors ir skiriasi nuo iki šiol taikyto skirtingų valstybių narių dviejų institucijų tarpusavio teisinės pagalbos modelio, pagal savo esmę yra tarpusavio pripažinimo baudžiamosiose bylose principo plėtra, todėl, remiantis Direktyva dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose, dalykiniai tyrimo priemonių pagrindai gali būti peržiūrėti tik išduodančiojoje valstybėje. Tai reiškia, kad teisėtumo sąlygas, kurios turi būti vertinamos pagal bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybės teisę (Reglamento 2017/1939 28 straipsnio 1 ir 2 dalys), turėtų peržiūrėti tik tos valstybės teismai. Tai taikoma ir siekiant išsiaiškinti, kaip Europos prokuratūra naudojami savo kompetencija. Padedančio Europos deleguotojo prokuroro valstybėje narėje, vykdamas tyrimą, turi būti peržiūrimos tik joje galiojančios formalios teisės normos, bet ne materialinės teisės aspektai. Kalbant apie bylą, pažymėtina, kad atitinkamą įtarimą nusikalstama veika Vokietijos Federacinėje Respublikoje jau peržiūrėjo *Amtsgericht München* (Miuncheno apylinkės teismas) kompetentingas ikiteisminio tyrimo teisėjas. Todėl teisių gynimo priemonė turi būti atmesta.
- 8 Apeliantai su tuo nesutiko, iš esmės teigdami, kad, jų nuomone, Austrijoje nebuvo padaryta jokia nusikalstama veika ir nėra pakankamo pradinio įtarimo, kad minėtieji kaltinamieji padarė nusikalstamą veiką, taigi Austrijos muitinės įstaiga teisingai atkreipė dėmesį į „įrodinėjimo ir atsekamumo problemą baudžiamosios teisės požiūriu“. Tuo remiantis, bet kuriuo atveju skirtos kratos yra neproporcingos ir nebūtinės (2022 m. kovo 14 d. nuomonė).
- 9 *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas) turi priimti sprendimą dėl skundų, pateiktų dėl pirma minėtų pirmosios instancijos teismų nutarčių, kuriomis buvo patvirtinti nutarimai atlikti patalpų kratas.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 10 Remiantis Reglamento 2017/1939 31 straipsnio 3 dalimi ir 32 straipsniu, siejamais su atitinkamais dėl jų išsakytais argumentais, galima būtų laikyti nuomonės, kad tuo atveju, kai teismas turi patvirtinti priemonę padedančio Europos deleguotojo prokuroro valstybėje narėje, taikytina priemonė turi būti peržiūrėta pagal visas

šios valstybės narės formalios ir materialinės teisės nuostatas. Tačiau tai reikštų, kad teismui, į kurį kreipiasi padedantis Europos deleguotasis prokuroras, turėtų būti pateikti visi būtini dokumentai ir bylos medžiaga iš bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybės, tam, kad teismas turėtų kuo remtis atlikdamas vertinimą; tai – ypač jeigu byla susijusi su keliomis valstybėmis narėmis, jau nekalbant apie reikalingus vertimus – reikštų, kad vienas ir tas pats ikiteisminis tyrimas priemonės patvirtinimo tikslu būtų peržiūrimas skirtingose valstybėse narėse su skirtingomis teisės sistemomis. Taip būtų bet kuriuo atveju tuomet, jeigu bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybėje teismo patvirtinimo apskritai nereikia.

- 11 Taip būtų atsižvelgta į aplinkybę, kad Europos prokuratūra yra nedaloma įstaiga (žr. Reglamento 2017/1939 8 straipsnio 1 dalį) ir atitinkamai teisinių tarpusavio pripažinimo instrumentų turi būti imamasi tik išimties tvarka (Reglamento 2017/1939 31 straipsnio 6 dalis), tačiau praktiškai tai būtų didelis žingsnis atgal. Priešingai nei, pavyzdžiui, Europos tyrimo orderis (ETO), kuris valstybėje, į kurią kreipiamasi, gali būti peržiūrimas tik keliais formaliais aspektais, kiekvienoje susijusioje valstybėje narėje (priklausomai nuo nacionalinės teisės aktų) prašomos priemonės (pagal bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybės teisės aktus; Reglamento 2017/1939 31 straipsnio 2 dalis) patvirtinimo tikslu turėtų būti atlikta išsami iki šiol atlikto ikiteisminio tyrimo peržiūra. Taikant priemonę irgi reikia kiek įmanoma laikytis bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybės teisės aktų (Reglamento 2017/1939 32 straipsnis). Tai vėlgi reiškia, kad, kaip jau minėta, reikėtų pateikti ne vien pažymą, kaip ETO atveju, o visą vertinimui reikalingą bylos medžiagą, nes antraip susiję teismai neturėtų reikalingo pagrindo, kuriuo remdamiesi galėtų atlikti formalią ir esminę faktinių aplinkybių peržiūrą.
- 12 Taigi, aiškinant Reglamentą 2017/1939 taip, kad juo siekiama skubaus, veiksmingo ir ekonomiško baudžiamojo persekiojimo, atrodo pagrįsta išvada, kad teismas, patvirtindamas priemonę Europos deleguotojo prokuroro, į kurį kreipiamasi, valstybėje, turėtų apsiriboti tik formaliais aspektais. Taip turėtų būti bent jau tuo atveju, kai teisminė peržiūra jau įvyko bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybėje.
- 13 Vis dėlto toks aiškinimas prieštarauja *expressis verbis* reglamentuotam tik pagalbiniam tokių sprendimų tarpusavio pripažinimo instrumentų pasitelkimui (Reglamento 2017/1939 31 straipsnio 6 dalis).
- 14 Dėl to Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti teisės aktus šiuo aspektu.